

Česko-lužický věstník

Ročník XV
Číslo 5 / květen 2005

Jan Kochanowski, KSIEGI WTÓRE, PIEŚŃ I

*Pseśiwne mrokawy su słyńco zakšyli
A njewjedrowne dešče su wubužili;
Wody z gorow šwarce, a pěniwa Wilna
Južo z brjogom sylna.*

*Tšach glědaš na toś ceste zabłyskowanje;
A togo dla kšute mrokawow praskanje
Powalijo lěse, a blysk, žož změrjo
Zlě njewuderjo.*

*Dejš natwariš tožicku, twarc wuwucony!
A chto wě, lěc malsnje njewroši se wony
Njeglucny cas, gaž wjelika woda była
Swět zatopila?*

*Šeś nježelow jo lať dešč njepěstawajucy,
A zemja nowe žrědła pognuwajucy,
Jo rěki pšisporiła, wodu lejašo
Gašenje kazyšo.*

*Z lužimi gromaže, tak města ak grody
Njezmilne že wšykno zatopichu wody;
Pastyr ze zbožom pastwu pytašo
Žož wody njebežo.*

*Przeciwnie chmury słońce nam zakryły
I niepogodne deszcze pobudziły;
Wody z gór szumią, a pienista Wilna
Już brzegom silna.*

*Strach patrząc na to częste połyskanie;
A prze to srogie obłoków trzaskanie
Kładą się lasy, a piorun, gdzie zmierzy,
Źle nie uderzy.*

*Zakładaj korab', cieśla nauczony!
A kto wie, jeśli nie wrócą się ony
Nieszczęsne czasy, kiedy powódź była
Świat zatopila?*

*Sześć niedziel wtenczas lať deszcz nie-przestając
A ziemia nowe źródła pobudzając,
Rzek przymnażała, tak iż morskie wały
Wylać musiały.*

*Z ludźmi po społu i miasta i grody
Nieuśmierzone zatopiły wody;
Nie wysiedziať się pasterz z bydłem w cale
Na żadnej skale.*

*Vzdorovité mraky slunce zakryly,
Bouřlivé deště proti nám vzbudily;
Vody šumí z hor a pěnivá Vilna
Je v březích silná.*

*Časté blýskání nám srdce svírá,
Hromové mračno své síly sbírá,
Pokosí lesy, jeho však blesk jak zmije,
Nikoho nezabije.*

*Postav loď, vyučený tesaři!
Kdopak ví, zda návraty se выдаří
Nešťastných dob, v nichž potopa byla
Svět zatopila?*

*Šest neděl proudy vod oblaka lila,
prameny nové země povzbudila,
Zmnožila řeky tak, že vlny moří
Své hráze zboří.*

*Lidi, hrady, města v krátké chvíli
Nesmiřené vody zatopily;
A pastýř nenacházel suché místo stále
Na žádné skále.*

Jan Kochanowski (1530–1584). Vynikající polský i evropský renesanční básník. Pocházel ze středně bohaté šlechtické rodiny. Humanista, který získal vzdělání i zkušenosti díky patnáctiletému studiu v Krakově, Královci a Padově. Psal polsky a nikoliv latinsky, jak bylo tehdy zvykem. Ve svých nejdůležitějších dílech zachytil univerzální lidské hodnoty. Značně převyšoval horizonty své epochy. Těžko bychom hledali myslitele a básníka, který by tolik přinesl polské literatuře a kultuře. Zanechal po sobě bohatou, velmi cennou literární tvorbu, stěžejem jeho díla se staly *Treny*, cyklus básní, vyjadřujících žal a smutek nad smrtí dcery tak dokonalý, že se stal vzorem tohoto žánru v Polsku. Psal drobnosti i nejslavnější písně, mezi nimi: *Na lipě* a *Pieśń świętojańska o Sobótce*. Z jeho pera pochází alegorické drama vztahující se na tehdejší špatnou situaci vlasti *Odprawa posłów greckich*. Jeho překlady antické literatury a Žalmů nebyly do dnešního dne překonány. Přeložili Michal Machura a Vladislav Knoll. Právodní slovo Kinga Kijec.

Malice slezská v Opavě

PhDr. Artur Sommer

Vývoj Malice slezské se poněkud odlišuje od dějin Malice české i Malice moravské, protože hlavně národnostní poměry českého obyvatelstva v tehdejší rakouském Slezsku byly podstatně nepříznivější než tomu bylo v Čechách a na Moravě. V tehdy poněmčeném rakouském Slezsku s hlavním městem Opavou neměla česká menšina možnost získat v rodném jazyku ani základní vzdělání, nehovoře o vzdělání vyšším. Neměla možnost kulturního uplatnění a byla potlačována i po stránce hospodářské.

Malice opavská a Malice osvěty lidové v Těšíně

Vznikající české národnostní hnutí ve Slezsku vyvrcholilo veřejným táborem obyvatel na Slezské hůrce nedaleko Opavy v roce 1869, připraveným obsahově v prvním českém týdeníku, jehož redaktorem byl gymnasijsní profesor Antonín Vašek, otec Petra Bezruče. Připravila se tak půda pro založení prvního českého kulturního spolku, který v r. 1877 založila skupina českých smýšlejících intelektuálů (kněží, profesorů a učitelů) spolu s několika

venkovskými osvícenci přes odpor zemské vlády v Opavě, pod názvem Malice opavská, jako základny pro uplatnění českých obyvatel Slezska. Uvedme, že této snaze se brzy dostalo podpory ze strany pražských vzdělanců. Jmenujme alespoň Jana Nerudu, Adolfa Heyduka či Mikoláše Alše, který dokonce navrhl odznak Malice opavské. K jejím stoupencům patřili i někteří profesori pražských vysokých škol jako botanik Ladislav Čelakovský, geograf Jan Palacký, historik Čeněk Zíbrt i T. G. Masaryk, z politiků té doby pak např. Grégr, Rieger aj.

Malice opavská se brzy projevila jako životaschopný spolek a také úspěšný. Již po třech letech zakoupila v Opavě budovu ve středu města, která se jako Matiční dům stala sídlem desítek českých spolků a centrem českého kulturního života v Opavě a okolí.

K hlavním úkolům v tehdejší době patřilo šíření osvěty mezi českým obyvatelstvem, konání literárních a naučných besed, vydávání českých knih, zřizování knihoven, podpora uměleckých sbírek, pořádání výstav a udržování

mezitím vzniklých českých základních škol. Je nutno připomenout, že to byla právě Matice opavská, jejímž úsilím bylo po nezměrných obstrukcích se strany úřadů otevřeno v Opavě již v roce 1883 první české matiční gymnázium. Mezi zvlášť významné aktivity patří vydávání vědeckého periodika Věstník Matice opavské (později Slezský sborník). Po příkladu Matice opavské založili čeští vlastenci na Těšínsku r. 1898 Matici osvěty lidové se sídlem v Těšíně. Oba spolky někdy ve shodě, někdy i v konkurenční snaze hlavně v otázce územní působnosti se staly hlavními představiteli českého obyvatelstva ve Slezsku. Po roce 1918 nastalo krátké váhání o účelu spolků, kdy velkou část jejich úkolů převzal nový československý stát. Obě organizace však našly nejen dostatek příležitostí ke své činnosti, ale došlo k jejich výraznému rozvoji a rozšíření na území celého nyní československého Slezska. Matice opavská měla těsně před 2. světovou válkou 85 místních odborů s několika tisíci členy organizovanými v 8 okresech od Ostravy po Javorník.

Matice po roce 1945

Obě matice zanikly okupací ČSR a jejich rozsáhlý majetek byl zkonfiskován. Po roce 1945 obnovily činnost a vedle konsolidačních a osvětových úkolů, které plnily znovu místní odbory, začalo ústředí znovu vydávat v Opavě Slezský sborník. Při Matici opavské vznikly dokonce autonomní odbory s celostátní působností – Společnost Petra Bezruče, Společnost Pavla Křížkovského a Hudební beseda. V Matici opavské vznikl také první návrh pro založení vysoké školy v Opavě, brzy potlačené vo komunistické uchození moci v roce 1949, Matice byly rozpuštěny, jejich dřívější majetkové poměry nevyřešeny. Dobrovolná a vlastenecká činnost matičního typu byla státní mocí považována za neužitečnou, ba označována za škodlivou a separatistickou. Po dvacetiletém přerušení se v r. 1968 obě matice spojily v jednotnou Matici slezskou se sídlem ústředí v Opavě a oblastními výbory v Opavě a Českém Těšíně. V letech 1968–69 byla zřízena vysokoškolská komise Matice slezské, která vydala Memorandum o potřebě vysokého školství v Opavě jakožto problematiky akutní od r. 1945 a pak 1959, kdy byla tehdejší Pedagogická fakulta v Opavě po několika letech existence zlikvidována, resp. přemístěna do Ostravy. Dokladem bohaté ediční činnosti těch let jsou obsáhlé Zprávy MS a čtyři ročníky Revue Slezsko, stejně jako soubory pohlednic slezských měst z přítomnosti i minulosti. V normalizačním období však v r. 1972 musela Matice slezská takřkajíc “dobrovolně” ukončit svou činnost.

Matice po roce 1989

Počtvrté zahájila svou práci po 17. listopadu 1989. Matice slezská stála hned po obnově v čele všech občanských iniciativ, jež vedly nejprve ke zřízení Filozofické fakulty v Opavě jako součásti Masarykovy univerzity, posléze v r. 1991 ke vzniku Slezské univerzity s rektorem v Opavě a Filozoficko-

přírodovědeckou fakultou v Opavě a Obchodně-podnikatelskou fakultou v Karvině. Matice slezská byla právně uznána a její zásluhy o slezský region jako výsledky jejich předchůdkyň byly a jsou plně respektovány. V roce 120. výročí své existence byla Matici slezské udělena Magistrátem města Opavy Cena Petra Bezruče. Matici byla také navracena nepatrná část jejího dřívějšího majetku – Matiční dům v Opavě a areál národopisných slavností v Dolní Lomné na Těšínsku.

Matice slezská po svém definitivním znovuvzkříšení navazuje ve své činnosti na dřívější tradice, reflektuje však od základu změněnou strukturu a potřeby současné společnosti, která zejména ve Slezsku je poznamenána mnohými specifickými následky historických změn. Těžiště matiční práce spočívá na místních odborech, kterých je nyní patnáct v různých částech regionu. Jejich počet, i když jen pozvolna, přece jen roste. Odbory, ustavené v česko-těšínské oblasti, která pokrývá východní část českého Slezska, působí v místech, v nichž je usídleno původní, avšak národnostně smíšené obyvatelstvo a částečně zde ještě doznívají folklorní tradice beskydského podhůří. To ovlivňuje zájem členů Matice slezské, kteří se zaměřují na využívání areálu v Dolní Lomné k pořádání organizačně velmi náročných národopisných festivalů *Slezské dny*, jež se poprvé uskutečnily již v roce 1969, přežily i období umrtvení Matice slezské. Tamtéž, ale i v jiných větších i menších lokalitách oblasti se konají také setkání kapel populární hudby, menší přehlídky různých dalších skupin a jednotlivců, jako jsou pěvecké sbory, ochotnická představení či dětské soutěže. K těmto kulturním akcím se zpracovávají i vydávají propagační a dokumentační materiály. Jsou to vesměs věci finančně velmi náročné a proto vyžadují rozsáhlou spolupráci a součinnost Matice slezské s dalšími organizacemi a institucemi, které ve svých důsledcích zvyrazňují i postavení a prestiž Matice slezské mezi obyvatelstvem regionu.

Podstatně rozdílné zaměření má činnost odborů Matice slezské v západní části Slezska, tedy na Opavsku a dále na západ až k Javorníku a Bílé Vodě. Zde žije obyvatelstvo z velké části zcela nové, které osídlilo toto pohraniční území po 2. světové válce (s výjimkou užšího Opavska) a jeho původ je velmi pestrý. Chybí zde proto do minulosti sahající hlubší vztahy k vlastnímu regionu, nedostává se tu dostatečného historického vědomí a navíc mnohá místa jsou poměrně značně odloučena od kulturního působení větších center. Proto mezi hlavní aktivity zdejších odborů patří osvětová činnost, nabídka kulturních pořadů, oživování a vytváření nových tradic. Hlavními oblastmi matičního působení je také živá ediční činnost, pořádání koncertních vystoupení umělců a uměleckých těles. Značně populární se staly zájezdy do zcela netradičních lokalit Slezska českého i polského a do blízkého sousedství mimo historické hranice území, které pořádá opavský odbor úspěšně již řadu let. Kromě vzdělávacích besed a přednášek se pořádají také vlastivědné a odborné konference a to i v mezinárodním měřítku. Často pozapomenutá histo-

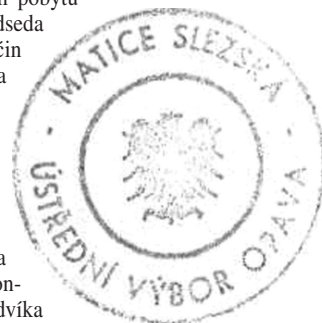
rie regionu se oživuje připomínáním významných zasloužilých osobností, kterým se zřizují pamětní desky a pomníky, mimořádná velká lidová shromáždění na památné Ostré hůrce v obci Háj ve Slezsku jsou pak vzpomínkou na úsilí slezských Čechů o přežití jazyka.

Výše uvedené snahy lze doložit alespoň některými konkrétními výsledky za poslední období činnosti Matice slezské. Je nutno jmenovat zatím nejobsažnější publikaci monografického charakteru *Slezsko* (1992), vzpomínkovou knihu významného slezského rodáka Karla Engliše *Hrabyň mého mládí* (1999), vlastivědnou mapu Slezska (1998), *Kalendarium dějin divadla v Opavě* (1995), periodikum *Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy*, převzaté v roce 1998 od Slezského zemského muzea, jubilejní setkání na Ostré hůrce (1990 a 1998), šest vlastivědných sympozií v cyklu *Osudy česko-polského pohraničí*, tři historické konference k dějinám Opavy. Výčet dalších významných výsledků by mohl tvořit ještě řadu čísel, uvedené však dostatečně charakterizuje poměrně rozsáhlou a pestrout škálu kulturní a osvětové práce, kterou Maticе slezská nezastupitelně vykonává pro povznesení českého Slezska a jeho obyvatel. Mohli bychom dále uvést stálou a plodnou spolupráci Matice slezské s významnými kulturními a vědeckými institucemi ve Slezsku, jakými jsou vedle Slezského zemského muzea a Zemského archivu především Slezská univerzita, jejímiž pedagogickými pracovníky jsou mj. předseda ústředního výboru Matice slezské a další členové místního odboru v Opavě.

Styky s Maticí lužickosrbskou

Maticе slezská však usiluje také o spolupráci na matičním poli i v mezinárodním měřítku, pomineme-li styky s Maticí českou a moravskou. Již

v roce 2001 zpracovala na základě seznámení se s pracovníky Matice lužickosrbské v Budyšině pro zemskou vládu Saska (SRN) petici pro zachování lužickosrbských tříd na školách v Lužici. V roce 2002 navštívil Opavu při svém studijním pobytu v Památníku Petra Bezruče předseda Matice lužickosrbské Dr. Měřcín Völkel, pro kterého pak předseda MS provedl korekturu jeho stati o stycích M. Hórniku s Ludvíkem Kubou. Již předtím však v roce 1997 navštívila delegace Matice slezské Budyšin při příležitosti 150. výročí založení Matice srbské. Naše delegace byla v Budyšině na pozvání opět r. 2003 na vědecké konferenci ke 140. výročí narození Ludvíka Kuby, velkého českého malíře, folkloristy a příznivce lužickosrbské Matice a konečně jsme se zúčastnili vědecké konference v Praze v roce 2004 při příležitosti 140. výročí narození prof. Adolfa Černého. Tyto plodné styky hodlá Maticе slezská i nadále rozvíjet, aby tak přispěla k vzájemnému poznávání matiční činnosti a hodlá také pokračovat ve výměně tiskovin, např. knižních titulů za účelem informovanosti o ediční práci obou matic.

Autor je předsedou ústředí MS v Opavě. Mezititulky redakce.

ČESKO-LUŽICKÝ SEMINÁŘ (3)

Vzhledem k neutuchajícímu zájmu čtenářů o problematiku Lužice po roce 1945 rozhodli jsme se takto připomenout výročí druhé světové války.

Československo a Lužice 1945–1948

Jiří Zahradník

Domácí i zahraniční odboj prosazoval již od počátku války obnovu Československa v jeho „předmnichovských“ hranicích, ale objevovaly se požadavky i na jejich teritoriální úpravu ve prospěch, ale i na úkor ČSR.¹ Exilové vlády v Londýně se povedlo prosadit právo vykonat plnou politickou moc na veškerém území vymezeném hranicemi ČSR v podobě jakou měly před 31. prosincem 1937. Jako dokument č. 23 byl tento požadavek připraven pro Jaltskou konferenci.²

V červnu 1945 sestavila ministerská komise k řešení hraničních otázek materiál k úpravě československých hranic. Mezi hlavní požadavky patřilo získání území celého Kladska a Hlubčicka a posunutí hranic z hřebene hor na jejich úpatí směrem do Německa. Komise navrhovala i odstup území ve prospěch Německa, jednalo se konkrétně o tři výběžky – Ašský, Šluknovský a Frýdlantský.³ S připojením obou Lužic se tedy vůbec nepočítalo. Podle Kadlece byly komisi doručeny poznámky prezidenta Beneše,⁴ z nichž jasně vyplývá vyloučení „pohlčení“ cizího obyvatelstva.⁵ Ve své práci tvrdí, že „z tohoto hlediska byl odmítán i požadavek Lužičanů, připojit celou Lužici k ČSR, neboť v promíseném obyvatelstvu byla početná německá část.“⁶ S touto tezí můžeme souhlasit, situace v neprospěch lužických Srbů začali komplikovat Němci odsunutí z Polska a Československa. Tato skupina výrazně přispěla k silnému nárůstu německého živilu v dané oblasti. Odsunutí Němci se začali usazovat i v doposud čistě srbských vesnicích.

Beneš dal svůj postoj k Lužickým Srbům ostatně zcela zřetelně najevo, když 18. července 1945 rozmlouval s britským velvyslancem Nicholsem. Jednali spolu o požadavcích Československa na Ratiboř, Hlubčicko a Kladsko a při té příležitosti Beneš prohlásil, že si Lužické Srby „drží od těla“ a že je nechce „v republice ani formou připojení jejich sídelních území, ani formou přesídlení. Koneckonců to až do posledního muže byli sami nacisté.“⁷ Beneš měl zřejmě pravdu, když odmítal rozsáhlé anexe německého území. Podle něj by bylo nejlepší napravit hranice a eventuálně i postoupit část území. Varoval totiž před tím, že by Němci mohli získat velice brzy mezinárodní podporu na revizi.⁸ Existovalo ale i několik vysokých politiků, kteří se aktivně zasazovali o připojení Lužice a také tak na veřejnosti vystupovali.

Jednalo se především o národněsocialistické ministry Josefa Davida⁹ a Petra Zenkla,¹⁰ komunistické ministry Vladimíra Clementise,¹¹ Václava Kopeckého¹² a Zdeňka Nejedlého¹³ a bezpartijního představitele Ludvíka Svobodu.¹⁴ Podle dokumentů ministerstva vnitra pak ještě o Zdeňka Fierlingera.¹⁵

Cesta k vyhnání. Plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a z Polska. Praha 2002, s. 88, 111, 118–119.

- 2) Čeněk M. KADLEC, Hry o hranice, Chrást u Poříčan 2001, s. 139. Jaltská (krymská) konference se konala v 4. až 11. února 1945 v paláci Livadija. Stalin, Roosevelt a Churchill se zde dohodli na bezpodmínečné kapitulaci Německa a jednání se soustředila na pět okruhů otázek, které se týkaly uspořádání poměrů v poválečném světě.
- 3) Státní ústřední archiv Praha (dále SÚA), fond Ministerstvo vnitra – hraniční spisy 1918–1953, karton 27, i.č. 153.
- 4) Prof. JUDr. PhDr. Edvard Beneš (1884–1948) V letech 1940–45 prezident ČSR v exilu. 19. 6. 1946 byl znovu zvolen do funkce prezidenta, ve které setrval do 7. 6. 1948. Do roku 1935 poslanec za národní socialisty, ze strany vystoupil po svém zvolení prezidentem.
- 5) Autorovi se bohužel nepodařilo tyto poznámky v archivu najít. Srovnej Čeněk M. KADLEC, Hry o hranice, Chrást u Poříčan 2001, s. 146. Jediné poznámky Beneše, které se povedlo autorovi sehnat, jsou uvedeny jako „Záznam o připomínkách prezidenta E. Beneše k návrhu ministerstva národní obrany na úpravu hranic ČSR s Německem a Maďarskem“ Výše citovaný výraz se v dokumentu nenachází, viz (Ed. Karel KAPLAN – Alexandra ŠPIRITOVÁ, ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, Brno 1997, s. 66.
- 6) Tamtéž.
- 7) Detlev BRANDES, Cesta k vyhnání. Plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a z Polska. Praha 2002, s. 340.
- 8) Tamtéž.
- 9) Josef David (1884–1968), za druhé světové války člen státní rady v Londýně, v letech 1945–48 předseda NS.
- 10) PhDr. Petr Zenkl (1884–1975). Od r. 1939 do r. 1945 byl vězněn k koncentračním tábořům Dachau a Buchenwald. V letech 1945–48 předseda Československé strany národně socialistické a poslanec Národního shromáždění. V r. 1948 emigroval do USA.
- 11) Vladimír Clementis (1902–1952), Slovák, člen KSČ od r. 1925, za druhé světové války působil v Paříži a Londýně. V letech 1945–48 působil jako státní tajemník na min. zahraničních věcí, v letech 1948–50 ministr zahr. věcí. V roce 1952 byl odsouzen k smrti a popraven.
- 12) Václav Kopecký (1897–1961), od r. 1921 člen KSČ. V roce 1938 emigroval do SSSR. V letech 1945–1961 člen předsednictva ÚV KSČ a poslanec NS. Od dubna 1945 do ledna 1953 ministr informací a od října 1949 do dubna 1950 náměstek předsedy vlády.
- 13) Zdeněk Nejedlý (1878–1962), historik, hudební vědec a kritik. Od roku 1929 člen KSČ, za okupace odešel do SSSR, kde se stal místopředsedou Vseslovanského výboru. V letech 1945–46 min. školství, 1946–48 min. práce a sociálního zabezpečení, 1948–1953 min. školství, věd a umění.
- 14) Armádní generál Ludvík Svoboda (1895–1979), od 4. dubna 1945 do 25. dubna 1950 min. národní obrany. Od r. 1948 člen KSČ.
- 15) Zdeněk Fierlinger (1891–1976), od roku 1924 člen sociální demokracie, v letech 1942–45 československý velvyslanec v Moskvě, 1945–46 ministerský předseda, později vystřídal různé funkce ve vládě. V letech 1948–66 člen předsednictva ÚV KSČ.

1) Např. Petiční výbor Věrní zůstaneme zaslal 28. prosince 1939 do Londýna depši, ve které navrhuje úpravy hranic a navrácení Kladska. Viz Čeněk M. KADLEC, Hry o hranice, Chrást u Poříčan 2001, s. 136. Pro srovnání Detlev BRANDES,

Československá vláda nikdy oficiálně nevznesla požadavek na připojení obou Lužic, projevovala ovšem o dění na Lužici silný zájem a snažila se vystupovat jako ochránkyně Lužických Srbů. Jejich zástupci se obrátili na Československo s prosbou o ochranu a hájení lužickosrbských zájmů u „*vyšších vládních spojenců*“. Lužičtí Srbové se, tehdy ještě zcela neorganizovaně, obrátili na prezidenta republiky Beneše. Jedná se o první telegram zasláný katolickými faráři Janem Cyžem¹⁶ a Dr. Benem Šoltou,¹⁷ který byl poslán 5. května 1945 ještě z koncentračního tábora Dachau.¹⁸ O čtyři dny později, 9. května 1945, se v Praze ustanovil Lužickosrbský zemský národní výbor, jehož předsedou byl zvolen nám již známý farář Cyž. Členy se stali Lužičtí Srbové žijící na území Československa, a propuštění vězni z koncentračních táborů. Výbor zaslal Cyžovým jménem podobnou žádost o ochranu lužickosrbských zájmů vládě Československa.¹⁹ Lužičtí Srbové poslali také požadavek na okupaci Horní a Dolní Lužice československým vojskem,²⁰ což umožňovala deklarace Evropské poradní komise z 2. května 1945. S okupací souhlasil státní tajemník ministerstva zahraničí Clementis, který v tomto smyslu informoval sovětského velvyslance Zorina.²¹ Ministr národní obrany generál Svoboda vystoupil s návrhem požádat maršála Žukova o povolení okupace Horní Lužice a provést zaokrouhlení hranic, poukazyval při tom na obdobný postup ze strany Dánska.²²

Mikuláš Krječmar a Jan Cyž, jako zástupci LsNV se 14. července obrátili na československou vládu čtyřstránkovým dopisem, ve kterém shrnovali obsah všech dosavadních memorand a litovali, že se Československo nevyjadřuje dostatečně jasně. Rovněž konstatovali hospodářský stav na Lužici a kritizovali chování okupační armády. V závěru dopisu píší: „*Víme, že lid český a slovenský si přeje plně, aby jeho vláda podporovala nás energicky, aby připojení naše k Československu se stalo skutkem. Chceme však slyšet také rozhodná slova od samotné vlády československé.*“²³ Žádali také, „*aby byla svolána schůze československé vlády, kde by bylo o našich věcech rozhodnuto a nám podána o tom zpráva do 24. července, před našimi hlavními poradami o dalším postupu v Budyšině.*“²⁴ Československá vláda se nikdy nevyjádřila jednoznačně.

Na 10. schůzi 11. ledna 1946 se vláda zabývala také otázkou Lužice. Za tu dobu zjistila, že její snahy nepřinášejí předpokládané výsledky a nezískala podporu spojenců. Rozhodla se však nadále podporovat Lužické Srby, ale tentokrát považovala „*tuto věc za úkol všech slovanských národů.*“ Odmítla se lužickosrbskou otázkou zabývat samostatně. Na druhou stranu chtěla vyhovět okamžitě požadavkům Lužických Srbů na území ČSR a jejich problematikou se mělo začít zabývat ministerstvo vnitra, nikoliv ministerstvo zahraničí.²⁵

Po vzoru Československa byly v Lužici zakládány srbské národní výbory a to až na úrovni okresů. Jejich zástupci zvolili 27. ledna 1946 Zemský národní výbor a Lužickosrbskou národní radu se sídlem v Budyšině. Celé volby probíhaly za oficiální přítomnost zástupců Rudé armády.²⁶ „*Utváření národních výborů vyjadřovalo politický záměr – přiblížit správní strukturu a orgány Československu.*“²⁷

Společnost přátel Lužice zorganizovala v Praze na Staroměstském náměstí největší manifestaci za podporu Lužičanů pod názvem „*Za svobodu Lužice a spravedlivé hranice.*“ Tato manifestace se konala v úterý 24. července 1945.²⁸ K manifestujícím promluvil Zdeněk Nejedlý. Vedle Nejedlého také místopředseda vlády Josef David, který pronesl následující slova: „*... jejich svoboda [Lužických Srbů] bude úplná teprve tehdy, ... až bude přísti vývoj Lužických Srbů zaručen nezávislostí, kterou jim může dát jen úplné oddělení od těch, kdo je po generace otročovali.*“²⁹ Manifestace se konaly i v dalších městech, a to až do září 1945.

Další podporou pro Lužické Srby bylo rozhlasové vysílání z Prahy (zřejmě pouze v horně-srbštině). Rozhlas vysílal na stanici „*Praha II*“ dvakrát týdně „*Lužickosrbskou půlhodinku*“, první zmínka o pořadu pochází ze září 1945.³⁰ Prolužičtí aktivisté chtěli zřídit vysílání ve Varnsdorfu, jenže k tomu nikdy nedošlo. „*Úmysl zřídit ve Varnsdorfu samostatnou vysílací stanici pro Lužičany, jež by nebyla rušena silnými vysílači berlínskými, nepodařilo se dosud prosadit pro negativní stanovisko ministerstva pošt.*“³¹

V Rumburku se nacházely lužicko-srbské tiskářské potřeby, které tam za okupace dovezli Němci. Části tiskárny „*Serbske Nowiny*“ z Budyšina, která byla zabavená gestapem v roce 1937, se dostaly za války až do Bratislavy, jednalo se celkem o 32 strojů.³²

Výše zmíněná tiskárna v Rumburku tiskla materiály pro Lužici. Není jasné o jakou tiskárnu se jedná, ale asi se jednalo o tiskárnu Haase v Rumburku.³³ Zřejmě právě zde byly tištěny knihy a časopisy pro Lužici. Později, od 16. listopadu 1945, se stal Lužický Srb Pavel Krječmar³⁴ národním správcem této tiskárny. „*Domowina*“ dostala přísluš, že jí tato tiskárna bude předána.³⁵

V Praze vycházel lužickosrbský časopis „*Naše Nowiny*“. Časopis vydávali studenti organizovaní ve spolku „*Serbowka*“.³⁶ První číslo bylo vydáno 15. srpna 1946 a mělo být čtvrtletníkem. Celkem vyšla pouhá 4 čísla.³⁷

Po válce začala také vycházet různá knižní díla, která měla informovat o „*nejmenším slovanském národě*“, jak jsou též Lužičtí Srbové nazýváni. Publikační činnost o Lužici byla v Československu bohatá již před válkou,³⁸ nyní se na tuto tradici navázalo. V poměrně krátké době se objevilo několik knih o historii a současném vývoji obojí Lužice.

Československá pomoc lužickosrbskému školství je fenomén, který nemá ve světě obdoby. Vzniklo mnoho projektů na založení škol určených výhradně studentům z Lužice. Mimo to navštěvovalo několik lužickosrbských studentů české školy. Lužickosrbské školy na československém území fungovaly od roku 1945 a poslední gymnázium bylo zrušeno v roce 1951. Současný stav bádání nedovoluje sestavit přesný výčet škol, údaje se rozcházejí, o některých institucích se zmiňuje jen krátkou poznámkou či zprávou tisk.

Lužičtí Srbové si založili organizaci, která je na území ČSR sdružovala, stala se o jejich národně-osvětovou výchovu, měla hájit i sociální a zdravotní zájmy členů a podporovat styky s československou veřejností.³⁹ Spolek se měl po vzoru hlavní organizace jmenovat „*Domowina*“ a počátky snah o jeho založení spadají do února 1947. V březnu napsal Pawoł Krečmar krátké, pětiřádkové tiskové prohlášení o plánovaném založení „*Domowiny*“ v Československu, ve kterém se praví: „*... Postavíme se v tutech dnjch našu Domowinu, Zwjazk Lužiskich Serbow a ČSR.*“⁴⁰

Ustanovující valná hromada spolku se konala teprve dne 31. ledna 1948 za účasti 65 osob. V té době měl spolek již více jak 200 členů, další se však hlásili. Předsedou spolku byl zvolen Jan Donát, prvním místopředsedou Jurij Wuješ, druhým místopředsedou Karel Kučka, jednatelem Jurij Měrcink, a pokladníkem Jan Gráf.⁴¹ Tato „*československá Domowina*“ neměla být v jakémkoliv formálním poměru k „*Domowině*“ v Budyšině.

Kde chybí vůle, těžko se dá pohnout z místa. Chyběla vůle vyslyšet lužické Srby, chyběla vůle k vyřešení požadavků Čechů na Žitavsku. Snahy ani jednoho tábora nechtěla uskutečnit ani československá vláda, natož pak Sovětský Svaz. Pro úplné pochopení a osvětlení tématu je třeba hluboko proniknout do všech jeho částí. Tzn. musí se pochopit francouzské ambice a její požadavky a snahy na zahojení se po válce, dále pak vztahy mezi ČSR, Polskem a SSSR a v neposlední řadě také samozřejmě vztahy Lužických Srbů především k již zmiňovaným státům a Němcům. Československý optimismus z vyhrané války brzy opadl. Sovětský Svaz, o který se československá vláda opírala především, nechtěl prosadit požadavky ČSR na mezinárodním poli.

16) Farář Jan Cyž-Hajničanski (1883–1948) byl od r. 1941 vězněn v uvedeném koncentračním táboře. Více k jeho osobě viz Peter SCHURMANN, Die sorbische Bewegung 1945–1948 zwischen Selbstbehauptung und Anerkennung, Bautzen/Budyšin 1998, s. 43.

17) Farář Beno Šolta (1891–1968) navštěvoval v letech 1905–1915 školu v Praze. Stejně jako Cyž byl od r. 1941 vězněn v koncentračním táboře Dachau. Více k jeho osobě viz Peter SCHURMANN, Die sorbische Bewegung 1945–1948 zwischen Selbstbehauptung und Anerkennung, Bautzen/Budyšin 1998, s. 43.

18) Za svobodu Lužických Srbů, I: Sbirka dokumentů z května – června 1945, Praha, s. 6.

19) Tamtéž, s. 7.

20) Tamtéž, s. 37.

21) Clementis tlumočil Svobodův požadavek. (Ed. Karel KAPLAN – Alexandra ŠPIRITOVÁ), ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, Brno 1997, s. 100.

22) SÚA ÚPV – B kart. 972 sign. 1281/4 a SÚA, f. 100/24, a.j. 1494, srovnej Karel KAPLAN, Pravda o Československu 1945–1948, Praha 1990, s. 79. Československo požadovalo okupační zónu na „*území Lužických Srbů o rozloze 5613 km² s 1,2 miliony obyvatel.*“ Západní spojenci prohlásili, že požadované území spadá do správy SSSR a že vše záleží na postoji SSSR. Mimo území Lužice byl podán požadavek na okupaci Kladska. Viz (Ed. Karel KAPLAN – Alexandra ŠPIRITOVÁ), ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, Brno 1997, s. 68. Počet dánských okupačních vojsk v britském okupačním pásmu Německa nesměl být menší než 3000 a větší než 4000 mužů. Dánská brigáda zde měla působit do r. 1949. Výměna jednotek mohla být prováděna každých půlrok. Vojenský historický archiv – fond MNO, krabice 36.

23) SÚA ÚPV – B kart. 972 sign. 1281/4.

24) Tamtéž.

25) SÚA, f. 100/24, a.j. 1494 a SÚA ÚPV – B kart. 972 sign. 1281/4.

26) SÚA ÚPV-T, kart. 307, i.č. 1633.

27) Karel KAPLAN, Československo v poválečné Evropě, Praha 2004, s. 25.

28) Viz např. Stráž severu, 26. červenec č. 50/1945, titulní strana, Svobodné slovo, 25. července 1945, titulní strana, Rudé právo, 25. července 1945, titulní strana, Právo lidu, 25. července 1945, titulní strana.

29) Tamtéž.

30) Stráž severu, 12. září č. 90/1945, s. 3.

31) Porada o otázkách lužicko-srbských. konaná v MZV dne 2. května 1946, citát Dr. Šebora, zástupce min. informací. SÚA ÚPV – B, kart. 972 sign. 1281/4.

32) Tamtéž. Stroje a typy byly dodány na Slovensko zřejmě proto, že Slovensko, jako německý satelit, mohlo vše odkoupit a upotřebit pro tisk slovenských materiálů.

33) Tiskárna Haase, Stalinova 9, Rumburk. SÚA ÚPV – B, kart. 972 sign. 1281/4.

34) Pawoł Krječmar (1898–1979) vyučený sazeč, sekretář Domoviny v letech 1924–1937). 18. dubna 1945 měl nastoupit do Volkssturmu, ale utekl za svým bratrem Mikławšem do Prahy. s.43.

35) Tamtéž.

36) Viz níže.

37) Beno Cyž, Die DDR und die Sorben, Bautzen 1969, s. 103.

38) Viz např. seznam literatury v Jiří KAPITÁN, Srbská Lužice. Severozápadní hlídka slovanská, Varnsdorf 1945 s. 129.

39) SÚA ÚPV-T, kart. 307, i.č. 1633.

40) Stráž severu 2. dubna, č. 78/1947, s. 3.

41) Tamtéž.

SSSR měl být nejjistějším spojencem proti Německu, ze kterého mělo Československo i po válce obavy. Moskva se měla stát garantem bezpečnosti ve střední Evropě. Lze se domnívat, že i ČSR nevystupovala ostřeji se svými územními požadavky, aby proti sobě nepoštvala Stalina.

„Domowina“ v Lužici našla v sovětské okupační správě podporu pro svoji politiku, získala tak větší vliv, než Národní rada, která byla okupačními orgány v březnu 1948 zakázána. Zatímco v Lužici samotné došlo ke smíření a sjednocení obou proudů, odbočka Národního výboru v Praze pokračovala

v politice orientující se na ČSR, což vedlo k mnoha problémům. Československo se začalo dostávat do střetu se zájmy SSSR.⁴²

*Autor pracuje v Ústavu saských dějin a vlastivědy
a na Technické univerzitě v Drážďanech.*

42)Na tuto možnost poukazuje i Kaplan, viz Karel KAPLAN, Pravda o Československu, s. 81.

NOVINY

Z DOMOVA

Valná hromada SPLužice

Společnost přátel Lužice na své řádné valné hromadě 19. února znovu zvolila své statutární zástupce předsedu Leoše Šatavu a místopředsedy Radka Čermáka a Hanuše Härtela. V předsednictvu dále zasedají Ondřej Doležal, Petr Kaleta, Kinga Kijec a Zuzana Sklenářová. Do čela Česko-lužického věstníku byla zvolena Zuzana Sklenářová. Byly schváleny drobné změny stanov, upravující členství. Bylo vzato na vědomí vystoupení Radka Mikuly ze Společnosti neplacením členských příspěvků v prosinci 2004. Byla předložena informace o stavu jednání kolem Hórníkovy lužickosrbské knihovny. Všichni účastníci podepsali dopis s přáním brzkého uzdravení pro Jiřího Mudru, který je dlouhodobě nemocen.

Redakce

příspěvek

Hórníkovy knihovny žaluje

Z laskavosti Katolické teologické fakulty byla naše knihovna po dva a půl roku bezplatně umístěna v náhradních prostorách fakultní knihovny. Knihovnu dali opět dohromady Jiří Mudra a Richard Bígl. Ten posléze pracoval jako knihovník. Poté, co R. Bígl získal titul PhD. a odjel do Velké Británie, se o knihovnu stará Petr Kaleta. Knihovna nemohla dále ve fakultních prostorách přebývat, protože dvě katolické knihovny se slučují a koncem března se první inventář stěhoval do prostor s našimi knihami. Knihy jsme odstěhovali 1. dubna právě v době, kdy se hlasovalo o důvěře vládě Stanislava Grosse. Pan Antonín Kříž sehnal prostory pro knihovnu za úplaty v jedné vršovické škole. Knihy jsou uloženy v bednách, a proto je omezeno jejich vypůjčování. Stěhování zvláště knihám poničeným velkou vodou neprospívá a až budou poničeny, mohou si naši odpůrci z Centra pro studium vysokého školství, jmenovitě paní ředitelka Ing. Helena Šebková, CSc., připsat další pomyslné body za naše ponižení. Na konci roku 2003 navrhla smlouvu, kterou musela Společnost odmítnout, protože nám v ní bylo dovoleno pobývat v prostorách Lužického semináře jen jednou měsíčně a po objednání pod dohledem pracovníků Centra pouze v jediné místnosti. Po svévolném odstranění naší tabule *Sdružení přátel Lužice* a informační tabule *Lužický seminář* Centrem, o jejichž osudu nás neinformovalo, zůstala zatím ještě tabule spolku Serbowka. Symbolicky jsme v budově přítomni velkým stolem a dvěma skříněmi.

Redakce

Společný koncert **Srbského lidového ansamblu** a orchestru libereckého Divadla Františka Xavera Šaldy se uskutečnil 3. února 2005 v Budyšině a o dva dny nato v Liberci. Pod taktovkou Dietera Kempeho (SLA) zazněly skladby J. Brahmsa, W. A. Mozarta a A. Borodina. Divácký ohlas získal též Srbský tanec skladatele Ulricha Pogody (narozen 1954 v Kulowě). Doufejme, že bude spolupráce obou institucí pokračovat i nadále.

Petr Píša

V muzeu v **České Lípě** byla 9. března otevřena výstava českých Biblí zálých staletí. Na ní lze vidět i lužickosrbské Bible, které pochází z pozůstalosti Bogumila Malotína. Výstavu otevřel biskup Pavel Posad z Litoměřic. Pozvání také byli předseda Mačice Serbské, dr. Měrcin Völkel a předseda literární sekce Jurij Luščanský.

(SR 10. 3.) odo

Z HORNÍ LUŽICE

Valná hromada Domowiny

Volební valná hromada Svazu Lužických Srbů Domowiny se konala 5. března 2005 v Budyšině. Domowina měla v roce 2004 7326 členů, z toho 5015 řadových členů a 2311 v členských spolkách. Třicetileté předsednictvo bylo zvoleno s menšími změnami v čele s předsedou Janem Nukem, a místopředsedou Petrem Brézanem, dalšího místopředsedu dolnolužického Fryca Kšamařa nahradil bývalý dolnolužický župan Pětš Petrik.

V hodnotící zprávě předsednictva Domowiny byla představena činnost jednotlivých spolků. **Matice lužickosrbská** organizovala řadu akcí k připomenutí Arnošta Muky, o nichž jsme i psali. 2. dubna se konala její valná hromada s přednáškami Měta Pernaka (o založení dolnolužické Matice v roce 1880 a jejím působení), Rudolfa Kilanka (o biskupu a předsedovi Matice Juriji Luščanském) a Fabiana Kaulfürsta (o rázovitém evangelickém lidovém básníku druhé poloviny devatenáctého století Petru Mlónkovi). Pokračovalo se diskusí o další činnosti. **Spolek mládeže Pawk** pořádá akce spíše pro širokou veřejnost: Rockové koncerty, sport, Dny mládežiny, dále přednášky a mezinárodní výměny s jinými menšinami. **Lužickosrbský školský spolek** se od roku 2003 sám stará o řadu mateřských škol. Spolek trvá na zachování sítě lužickosrbských škol, staví se proti zrušení všech druhých stupňů škol a zřízení jediné ústřední školy, protože by se tím drobili okraje území s převahou Lužických Srbů a taková škola by zhoršila učení a užívání srbstiny. (I v naší zemi vidíme odumírání vesnic bez školy.) Spolek se snaží o výchovu nových učitelů v Lipsku, což se mu daří i proto, že absolventi mají zajištěno zaměstnání. **Lužickosrbský Sokol** se drží tradičních sokolských myšlenek. Turnaj v odbíjené o pohár Domowiny je největší sportovní událost v Srbské Lužici a ještě k tomu se na něm důsledně mluví srbsky. Sokoli se zúčastní sletu v roce 2006 v Praze. Chybějí mladí členové. **Kruh na podporu lužickosrbské lidové kultury** organizuje řadu kroužků na zachování a podporu lidové kultury, např. výroba krojů, zdobení vajíček, vyšívaní atd. Spolek se prezentuje i na větších akcích jako je pořádání soutěže o nejkrásnější kraslici a velikonoční trhy v Budyšině. **Společnost Cyrila a Metoděje** pořádá množství akcí v katolických farnostech Horní Lužice. Obnovila spolupráci s Domowinou v čele s novým předsedou Witem Šcapanem. Za budoucí těžiště práce považuje společnost vydání nového *wosadniku* (kancionálu) a vydání celé Bible. **Spolek na podporu lužickosrbského kulturního a informačního střediska SKI v Berlíně** sdružuje Srby žijící v Berlíně. Organizují přednášky, literární čtení, výstavy, jazykové kurzy a promítání, setkávají se s dalšími slovanskými menšinami v Berlíně jako jsou Poláci, Češi, Rusové či Slovinci. Se slovinskou farností dokonce spolek organizoval společný lužickosrbsko-slovinský večer. **Svaz lužickosrbských pěveckých sborů** sdružuje známé sbory jako je třeba radworská Meja. Uskutečnilo se mnoho koncertů, zvláště s tematikou Korly Awgusta Kocora. Sbory netrpí nedostatkem mladých zpěváků a zpěvaček. **Svaz lužickosrbských podnikatelů a živnostníků** navštěvoval různé trhy služeb, mj. v Žitavě a Liberci, avšak v nových zemích EU se podle zprávy zájem o obchodování teprve rozbíhá. Např. 6. dubna odcestovalo 15 členů Svazu do Pobaltí, kde se během pěti dnů seznámí s hospodářským stavem Litvy, Lotyšska a Estonska. **Spolek lužickosrbských studentů** sdružuje studentské spolky v Drážďanech, Lipsku, Berlíně a Budyšině. Pořádá řadu akcí studentského života, hlavně pak každoroční scházowanku v Horní a schadowanku v Dolní Lužici. **Spolek lužickosrbských umělců** uspořádal řadu akcí pro děti a mládež i velké mezinárodní projekty jako třeba koncert čtyř kultur. Věnoval se hlavně literatuře a hudbě. O akcích v ČR i Polsku jsme již většinou psali. **Svaz lužickosrbské turistiky** se soustřeďuje na lákání turistů. Spolupracuje přitom s obcemi a různými institucemi. Od roku 2003 pracuje i v rámci euroregionu Nisa, účastní se turistických trhů.

V oblasti obce Slep (domowinská **župa Běla woda/Niska**) se prosadil projekt Witaj, takže se už i zde vyučuje lužickosrbsky. Největším ohrožením je hlad uhelné společnosti Vattenfall po dalších lužickosrbských vesnicích. **V Dolní Lužici (župa Dolna Lužyca)** považují za svůj hlavní úkol zachování jazyka. Za úspěch lze považovat snahu o to, aby se na Dolnosrbském gymnáziu učilo opět i lužickosrbsky, gymnázium spěje k dvojjazyčnosti. **Na Wojerecku (župa Handrije Zejlara)** je rovněž nejdůležitějším úkolem zachování srbstiny, k čemuž jako i jinde pomáhá soutěž Jazyku nakloněná obec – Lužickosrbský jazyk žije. Srbové podporují vznik dvojjazyčných tříd Witaj ve Wojerecku a snaží se o zakládání skupin Witaj v dalších obcích. Srbsčina se bude vyučovat i na německém gymnáziu Johanneum. Županka a učitelka v důchodu, Brigita Šramina, nabídla, že bude sama v prvním roce lužickou srbsčinu přednášet. **Na Budyšinsku (župa Jana Arnošta Smolera)** se soustřeďují na

pravidelné setkávání Srbů a pěstování svého jazyka a kultury. Organizovali akce k počtení jubilatů Zejlera a Kocora. Na Kamenecku (hlavně katolická Lužice, **župa Michala Hórnik**) byla provedena analýza situace Srbů v oblasti s následujícím výsledkem: Snižuje se procentuální podíl Srbů v obcích, nejlepší situace je v obci Ralbicy a Chrósčicy. Do Worklec, Pančic-Kukowa, Njebjelčic a Miłocic se v posledních dvou desetiletích přistěhovalo mnoho Němců, takže se podíl Srbů snížil. Nejsrbštější území je tam, kde jsou katolíci – věřící silně spojeni se svojí farností. Je snaha o založení skupiny dětí Witaj v Njebjelčicích. Do pátých tříd se letos hlásí ve Worklecích 20 dětí, v Ralbicích 25, v Pančicích-Kukowě 7, v Radworu 14 a na budyšinském 2. stupni ZŠ v lužickosrbském škole 30. Oblastní školský úřad chce v budoucnu jednat se zřizovateli škol, na kterých bude málo přihlášených.

O činnosti **předsednictva Domowiny** a **Jazykového střediska Witaj** se dovídáte pravidelně na stránkách našeho časopisu. Za zmínku však určitě stojí kurzy češtiny, které pořádá s velkým úspěchem od tohoto školního roku ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí učitelka Jana Štillerová nejen na Lužickosrbském gymnáziu, ale i dva kurzy pro dospělé. 21. března začal ve spolupráci se Školou dolnosrbského jazyka a kultury na Żylowské ulici v Chotěbuzi další intenzivní kurz dolnolužické srbštiny. Je určen vyučujícím ve třídách projektu Witaj a pro vychovatele, kteří chtějí pracovat s dětmi ve Witaj školkách. V prvním dubnovém týdnu začaly na Blatech práce na krátkém filmu pro děti. Projekt vede Katrin Lehmannová, která je také režisérkou. Jako herci se v této pohádce objeví osm žáků z dvacáté základní školy v Chotěbuzi. Film bude mít premiéru na začátku příštího roku. 6. dubna se sešla poprvé pracovní skupina, která si klade za úkol najít novou definici srbské výuky. Úkolem je najít nejvhodnější strategii výuky, její metody a prostředky na ni.

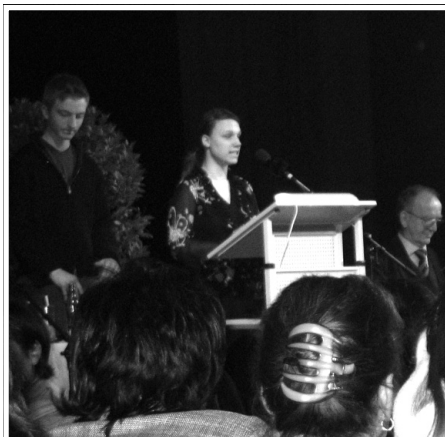
V diskusi k rozpravě předsednictva zazněla řada kritických slov. Bylo kritizováno založení **Serbské ludowé strony**, kterou chtějí někteří členové spolku poněmčených Srbů Ponaschemu využít jako výtah do braniborského zemského sněmu, když loni ustoupili od kandidatury za stranu Bílá liga. Strana byla založena 10 občany na bílou sobotu v Chotěbuzi. Předsedou byl zvolen Hannes Kell ze Strjažowa a generálním tajemníkem se stal Henry Matuš z Debrna. Nová strana se považuje za pokračovatelku Serbské ludowé strony založené roku 1919 Janem Skalou.

Wotrowská mládež, která založila před několika měsíci domowinskou skupinu ústy svého předsedy jasně řekla, že ji nezajímají věčné spory mezi jednotlivými lužickosrbskými proudy a považuje Domowinu za zástupkyni Lužických Srbů. Smutné bylo slyšet od dvou autorů přílohy pro mládež Lužickosrbských novin, že v plánovaných výdajích se nenašly peníze na častější vydávání přílohy. Je všeobecně známo, že do mládeže se v Lužici investuje zdrženlivě. (*Přítom právě mládež nezatížená starými ideologickými a osobními spory může Srbům jediné pomoci.*)

Za českou stranu nutno upozornit na dvě chyby, které se ve zprávě objevily: Česko-lužickosrbský slovníček pro turisty vytvořili dr. Vydra a dr. Týř, kteří s Domowinou nemají nic společného. Zmínka o tom, že sorabistika se na jediném místě na světě vyučuje v Lipsku, byla některými delegáty považována za ignoranci. Nejenže se sorabistika jako samostatný obor studuje v Praze, ale přednášena je na mnoha evropských univerzitách v rámci slavistiky od Oxfordu až po Moskvu.

Celá valná hromada proběhla s minutovou přesností podle plánu. O zahraniční delegáty se výtečně staral Jurij Luščanskí.

rč (s použitím zpráv odo a sto)

Mlázdi redaktorjo skorža swoju nuzu

Předseda wotrowské organizace Domowiny

Staronový předseda SPLužice se staronovým předsedou Domowiny

Sbor a orchestr Serbského ludowého ansamblu jsou nyní na týdenním turné po Německu. Členové sboru předvádí dětský muzikál **Myška v mróčelach** podle libreta Jěwy-Marje Čornakec a na hudbu Dietra Kempy. V neděli v Leverkusenu zahrají tento muzikál postě. (*SR 22. 2.) odo*

Na jaře začíná v **Rowném** kurz lužické srbštiny. Je připravován sdružením *Njepilic dwór*. První zájemci se už přihlásili. Jedním z vyučujících bude Dieter Reddo z Trjebina, který je znalcem slepjanského nářečí. Na jazykovém kurzu se podílí nový slepjaňský farář Huth a jeho manželka. (*BSR 23. 2., SR 22. 2.) sto, od*

Okresní soud v **Budyšině** 22. února odsoudilo osmadvacetiletého Budyšianu Opitze k 19 měsícům s podmínkou za napadení mladého muže. V říjnu 2003 společně s druhým sedmnáctiletým mladíkem zbil poškozeného, protože mluvil srbsky. Protisrbské motivy svého činu odsouzený popřel. Poškozenému vyplátí 800 € odškodného. (*BSR 23. 2.) sto*

„Srbové si přejí mít větší vliv na politiku,“ řekl **Jan Nuk**, předseda Domowiny, po volbách ve Šlesvicku-Holštýnsku. Strana dánské a fríské menšiny v Německu SSW získala pro SPD a Zelené na důležitosti. Bez jejich hlasů totiž nemůžou dál vládnout. Nuk lituje, že Domowina nemá možnosti podílet se na rozhodování. Favorizuje menšinový parlament, jaký mají např. v Maďarsku, jehož poslanci spolurozhodují o záležitostech týkajících se menšin. (*BSR 23. 2.) sto*

Vedení kláštera **Marijina Hwězda** reagovalo na dopis saských ministrův k zákazu lužické srbštiny v přítomnosti postižených a německých spolu-

pracovníků. V užším kruhu se radili, jestli nařízení odvolají nebo přepracují problematické pasáže. 8. března rozhodli. Rozhodnutí je ale podle názoru kláštera vnitřní záležitost a nebude zveřejněno. V dopise ministrův se říkalo, že nařízení je sice po stránce pracovního práva v pořádku, ale z menšinového hlediska je problematické. Dopis upozornil na to, že by se mohla lužickosrbská polovina zaměstnanců cítit potlačovaná. (*SR 3. a 13. 3.) odo*

Od května se bude vysílat dolnolužickosrbský **magazín Lužyca** také v televizi MDR a Wuhladko na RBB. MDR bude potom vysílat každou první sobotu v měsíci Wuhladko a každou čtvrtou sobotu Lužyci. Na RBB bude každou druhou sobotu v měsíci ve dvě hodiny Wuhladko a třetí sobotu ve dvě Lužyca. (*SR 13. 3.) odo*

Kancelář poslance Chruszczce poničena

18. března polské tiskové agentury informovaly, že v Budyšině v noci ze čtvrtka 17. na pátek 18. března byla poničena kancelář polského europoslance Sylwestra Chruszczce z Ligy polských rodin. Jeho spolupracovníci podezírají neonacisty. Polské Ministerstvo vnitra se o tom dozvědělo až od novinářů, avšak nechce toto téma komentovat. Chruszczc otevřel svoji poslaneckou kancelář v Budyšině v polovině února. Říkal, že chce pomáhat Lužickým Srbům – nejmenšímu slovanskému národu Evropy, protože jsou podle něj diskriminováni Němci.

„Budu mluvit o jejich problémech v Evropském Parlamentu,“ říkal Chruszczc.

V noci ze čtvrtka na pátek se neznámí pachatelé vloupali do jeho kanceláře. Zničili dveře a rozbili okna. Kdosi vytahal dokumenty a věci ze skříní. V sousedních prostorách, které patří Lužickosrbskému národnímu souboru to vypadalo stejně. Robert Brytan, asistent Chruszcze v Budyšině doplňuje: „Byl to obyčejný vandalismus, nic nesebrali. Podezírám bojůvky NPĐ (národní demokraté, neonacisté, kteří mají v Sasku desetiprocentní podporu – pozn. red).“

Police nezjistila pachatele, nejsou svědkové. Nechce uvádět žádné podrobnosti.

Magdalena Kaplińska, vicekonzulka Generálního konzulátu v Lipsku, která se o kauze rovněž dověděla od novinářů, sděluje: „Je mi velmi líto. Postaráme se o to, až obdržíme zprávu od německé strany. Nevím proč nás o tom neinformovali. Pokud to udělali neonacisté, předáme vyšetřování státnímu zastupitelství. Víc udělat nemůžeme, Chruszczova kancelář v Budyšině není oficiální diplomatické zastoupení.“

Sylwester Chruszcz říká, že kancelář nebude uzavřena.

(Jedna z verzí objasňujících vloupání říká, že cílem bylo vloupání právě do sousedních prostor Serbského ludového ansamblu. K datu uzávěrky nebylo nic nového. pozn. red) (podle Gazety Wyborcze 18. 3.) **kik**

V katolické Lužici letos o **Velikonocích** jelo 1700 křížáků, což je nejvíce v historii. Tím pokračuje nárůst v posledních 15 letech, kdy je rok od roku více jezdců.

(SR 28. 3.) **odo**

z Dolní Lužice

29. listopadu odpoledne ve tři hodiny byl v **Rogowě** odstřelen kostel. Tím je 800 let stará dvojjazyčná vesnička nyní téměř úplně zničena. Musí ustoupit uhelné jámě. (Zprávu o odporu posledních obyvatel, Lužických Srbů, manželů Domanjových jsme přinesli v březnovém čísle.)

(SR 5. 12.) **odo**

Stejně jako Drážďany, i **Chotěbuz** byla na konci války lety bombardovaná. Toto šedesáté výročí si obyvatelé připomněli 15. února při bohoslužbách a také koncertem v nádražní hale. Při pumovém útoku 15. 2. 1945 bylo zničeno nádraží a obytné domy. Asi 1000 lidí zemřelo a 13 000 zůstalo bez přístřeší.

(BSR 16. 2.) **sto**

Foto Gerd Engelsmann

Zastupitelé obce **Lukojce** 14. 2. 2005 rozhodli, že obecní tabule budou dvojjazyčné. K obci patří vesnice Matyjojce, Gary, Jaty, Trjebejce a Gozdź. K srbskému jazykovému prostoru se sice přihlásily pouze Matyjojce, ale protože jde administrativně o jednu obec, mají být nové tabule dvojjazyčné všude. Ty jsou nyní nutné, protože je třeba poukázat na jméno nově založené obce. Proti rozhodnutí hlasovali zastupitelé z Jat, protože jejich ves k dvojjazyčnému území nepatří.

(BSR 16. 2.) **sto**

Od 23. února je ve městě **Rań** k vidění výstava fotografií, která zachycuje proměny lužické krajiny. Dva fotografové dokumentovali tento proces 10 let a vzniklo při tom víc než 10 000 fotografií. Výběr z nich je možno shlédnout až do konce dubna.

(BSR 23. 2.) **sto**

Další vesnice kolem Chotěbuzy jsou ohroženy **odbagrováním**. Vyplývá to z nekonkrétních vyjádření spolupracovníků Vattenfall. Staré plány ložisek uhlí ukazují na to, že by byly zasaženy vesnice Korjeń, Hażow, Wuraz a další. Takové plány by mohly být aktuální za 20 let.

(BSR 28. 2.) **sto**

Národnostní a náboženské menšiny v tisíciletých dějinách českých zemí Britské listy 15. 5. 2002

Autor, historik **Jaroslav Pánek**, se v článku zaměřil, jak už název napovídá, na menšiny v českých dějinách. Na začátku bych měl vysvětlit jeho chápání menšiny, ač jinak se práci nedá téměř nic vytknout. Nijak necharakterizuje menšinu a proto může čtenář být zmaten jeho pojetím. Jak mi totiž došlo, nepojímá menšinu podle početního hlediska, ale z hlediska její možnosti podílet se na politickém životě určité oblasti. Tak lze snadno vysvětlit, proč autor píše, že v 16. století byli Lužičtí Srbové v obojí Lužici menšinou, přestože tehdy byl venkov téměř stoprocentně lužickosrbský. Ve městech tehdy už ale výrazně převládali Němci, stejně jako i mezi šlechtou (někdy jen poněmčou lužickosrbského původu). Politický život se tak odehrával většinou v němčině. Pro pochopení jeho zorného úhlu uvedu i druhý případ zdánlivě nelogičnosti. Jako o Lužických Srbech v 16. století, tak i o Čechách za druhé světové války tvrdí, že se stali menšinou.

Hlavní náplní článku jsou české menšiny v průběhu 1500 let pobytu Slovanů na našem území. Slované se brzy po příchodu do Čech stali většinou a v 7. století asimilovali poslední zbytky původního obyvatelstva. Poté se dlouhou dobu jednonárodnostní vzhled Čech neměnil až do 13. století. Příslušníci jiných národů (Němci, Židé ad.) sem sice přicházeli, ale výraznější podíl neměli. Ve zmíněném 13. století proběhla německá kolonizace, která byla politicky nejvýraznější ve městech, kde zpočátku byl patriciát pouze německý. Mnohá města se ale už během následujícího století počestila a většina zbylých za husitství. Na to prof. Pánek klade obzvláštní důraz. To totiž dovršilo utváření českého sebevědomí, které ztotožnilo český národ nejen s jazykem, ale i s husitskou vírou. Tím se čeští Němci stali zároveň národnostní i náboženskou menšinou (v té náboženské ale byla i část Čechů). Tehdy se také vyhroutil nepřátelský postoj k Němcům a Maďarům, kteří hlavně tvořili křížácká vojska. Na druhou stranu ona doba přinesla i posílení vazeb se Slovany (obzvláště s Poláky). Druhá polovina 15. století přinesla dvě zásadní věci, čeština se stala jediným úředním jazykem v Čechách (vytlačila tak lati-

nu) a katolíci a kališníci se dohodli na náboženském smíru, kterým většina obyvatel Čech získala uznání svých odpůrců. S rozšířením luteránství v Čechách pomínil náboženský rozpor mezi Čechy a Němci a v 16. století se tak Čechy staly ukázkovým příkladem tolerance nejen mezi jednotlivými konfesiony, ale i mezi různými národy. Tehdy v Zemích Koruny české žilo několik národů – Češi, Němci, Lužičtí Srbové, Poláci a další, z nichž první dvě byly vůdčí silou. Pobělohorský boj proti protestantství a jinověrectví, nejvíce postihl překvapivě Romy, u kterých se používali i hromadné popravy. Dále se rekatolizace zaměřila i proti Židům. Češi se kvůli rekatolizaci v 2. polovině 17. a 18. století stali menšinou, ale měli silnou sociální základnu a proto se na konci 18. století, kdy se poměry v Čechách začaly měnit (vlivem zrušení nevolnictví apod.), jejich postavení sílilo. Během 19. století se opět stali v Čechách většinou a Němci zaujali jejich místo menšiny, byť oficiálně byli pořád většinou. Bylo jen otázkou času, kdy se to změní. Čas přišel po první světové válce, kdy vznikl problematický státní útvar. Byl totiž vystavěn na dvou principech – na principu práva na národní sebeurčení a zároveň na historickém principu. Meziválečné Československo sice otázkou národnostních menšin nevyřešilo, ale alespoň poskytlo menšinám tak dobré podmínky k rozvoji, jaké nebyly v žádné z tehdejších sousedních zemí. Dokladem toho je úspěšnost tehdejších židovských umělců a to jak českojazyčných, tak německojazyčných – např. Karel Poláček, Eduard Bass, Franz Kafka a Franz Werfel. Prof. Pánek v článku uvádí, že přesto nebyly některé menšiny spokojeny, obzvláště německá. Pro Henleinovu stranu hlasovalo 9 Němců z 10, čímž národně ukazuje podíl sudetských Němců na příchodu Hitlerových vojsk do Československa a potažmo i na zločinech druhé světové války. Po druhé světové válce došlo k radikálnímu řešení otázky některých národnostních menšin, po kterém se jejich vliv na chod státu stal mizivý.

Na závěr prof. Pánek upozorňuje na nebezpečí dezinterpretace dějin a jako příklad dává odsun, který by dnes byl naprosto nepřijatelný, ale tenkrát se jevil jako nejlepší řešení, jak zabránit novému válečnému střetu. Proto klade důraz na to, aby se věci posuzovaly podle dobových souvislostí.

Ondřej Doležal

Michał Machura v roce 2003 založil na Katowicku kurz lužické srbštiny. Vzhledem k tomu, že nyní přednáší v zahraničí, požádali jsme aktéry kurzu o zprávu, aby tato věc zůstala zaznamenána. A zde přinášíme odpovědi:

Kružk za dolnosersku rěc som založyl w Septembrje 2003 na Gymnaziumje nr. 7 w Siemianowicach Ślaskich. Na zachopjeńku som měl 7 wuknikow, pozděj pak su wostali jano tśi żowća. Gronim jim żabki. We wubje smy se zaběrali głoŕnje ze sersbskeju rěcu, som pak zgonił, až take młodostne deje byś cely cas motiwěrowane. Togodla som z nimi nic jano rěc wuknuł, ale som jim teke wulicował wśake wo sersbskej kulturje, naložkach, drastwach. Wjelgin pomocny jo był žiśecy casopis *Plomje* – žedne eksemplary jo nam darił něgajšny redaktor tego casopisa Grzegorz Wieczorek. Wśake druge materiale som musał kupiś w Budyšinje. Su to byli: Hanušowa wucbnica, teksty Herberta Nowaka, bajki (na pśikład *W dole cerwnjenych kwisinkow*), a což se żabkam wosebnje lubiło, computerowe graše Krabat. Loni smy woglědali do Chošebuza, żož su żabki wuknuli w Šuli za dolnosersku rěc a kulturu. Mojo naraženje za drugih, kenž kśě samski kružk založyš, jo želaš nic sam, ale gromaže ze wśakimi kulturnymi institucijami, institutami za slawistiku, etnologiju atd., tak aby byla wucba za młodostnych wěcej zajmna a wjelebobna.

W maju kśě se moje sersbšćinarje wobželiš na sersbskem wuběžowanju a w lěše kśě pśiějš na folklorny festiwal w Chrósćicach. Dołojce som spisał dopomnjeńki żabkow (originalna stilistika).

W přednej ředowni gymnazija smej zgonilej, až dajo jedna wjelgin směšna a zajmna rěc – sersbščina. Jo se nama spodobala a smej se rozsuzižej ju wuknuš. Zarědowanja su se nama zdali na zachopjeńku luštne, ale pozděj su byli wěcej zajmawe. Žeden cas smej se teke dopisowalej ze sersbskimi młodostnymi. Smej pśecytałej wjele sersbskich bajkow a smej poznałej sersbsku gramatiku. Smej wuknułej sersbske spiwy a bjatowaš. Kněz Machura jo był tak wjelikomyslny, až jo wujadnał wulět do Chošebuza, żož smej wuknułej w Šuli za dolnosersku rěc a kulturu a smej bydliłej w internaše. W měšće su se nama spodobali Stare wiki a park. Smej woglědalej do Sersbskego muzeja, Lodki a sersbskeje cerkwje. Wjelgin kśasny jo był park, żož smej cesto pšebywalej. Cesto smej chojžižej nakupowat. Smej poznałej carnaki, Ukrainarje a žedne Turki. Hyšći kněza Alfreda Měškanka a Wernera Měškanka. To jo se nama tak wjelgin spodobalo, až mej by tam raži hyšći raz jětej. Jaden raz jo k nam woglědał redaktor casopisa *Plomje* a jo z nama interview gotował.

Asia Karaš a Marta Grygiel

literární příloha

Stejně jako Joanna Krajewska i další Polák Michał Machura z Katowic se intenzivně zajímá o lužickou srbštinu. Za tu dobu ovládl velmi dobře její dolní variantu a pokouší se i psát a překládat. Tento se pustil do oboru fantastiky. S trochou ironie bychom mohli jeho povídku označit za jednu z nejlepších současných dolnolužickosrbských povídek svého žánru. Machura získal v Katowicích doktorát z matematiky a nyní je na postgraduálním studiu v Ústavu matematiky na univerzitě Bar-Ilan v Ramat Gan v Izraeli. V letech 2003–4 vyučoval na gymnáziu v Siemianowicach Śląských. V letech 2002 a 2004 se účastnil prázdninového kurzu v Budyšině.

MICHAŁ MACHURA: OSTROWA

Něga jo była małučka a žiwna wjas – Ostrowa. Su tam bydliłi žiwně luže, žěńske su byli cerwjene, muže pak modre. Srjež jśy jo stojala magiska plumpa, z kotarejž su luže mogali wodu poceraś. Teje wody dla su žony wonjali za turkojskim bazom, muže pak za carnym. Wobydlarje jśy su žrali jano jaja, kenž su wjelike žiwe kokošy njasli. Jaja su byli pśecej kulowate. Toś ta wašnja žywjennja jo se někotarym zdała wostudna a město plumpy su natwarili wodowod z plastikoweju wodu, a cele blisko hyšći wjelike twarjenje – jadnučki na celej kupje wusokodom. Šym wuśy jo won był, šim mjenjej luži jo bydliło w drjewjanych wejsańskich budkach. Žywjennje Ostrowarjow jo se změniło. Jaden raz pśižo Gerat k starej šoše Anje woglědat.

– Witaj luba Ana!

– Witaj Gerat. Kak ja se wjaselim, až šī wižim.

– Jo, jo, kuždy žěń wěcej a wěcej luži se pora do toho wusokodomu.

– Mě se to njelubi Gerat. Sy słyšeł, co woni tam wonożiju?

– Gaby ja jano słyšeł! Ja tu kuždy žěń w telewiziji wižim! Woni worduju cele fijałkojte.

– Na tom su wina te kwadratne jaja z teje noweje fabрики.

– Gaž smej młodej bylej, wśykne jaja su kokošy njasli. A kak woni su složeli! A woda? Smej tak kśasnje wonjalej!

– Něnto jano jedna kokoš jo hyšći žywa. Co bužo pśiduće lěto? Teke woda južo njewonja.

– Bužomy ako te druge luže kwadratne jajka jěśc, a bužomy fijałkojte wordowaś.

– Poglědnjomej lěpje, co tam žinsa w telewiziji dajo. Magacin 997? To možo byś zajmawe.

Ana jo zašaltowała telewizor:

– Luby Rambo, možoš mam wulicowaś, kak jo k tomu dojšło, až sy žaseš lět popajzi krydnuł. – jo se pšašala reportarka.

– Se wě, snaž drugih zwarnujom pśed takeju głuposću, ak' som gotował. Na wśyknom su wina te tśirogate jaja. Moje kumpany su mě nagraňali k tomu. Gaž som jano jedno take jajo zežrał, pon som wižeł kwadratnu funkciju. A... Jo šěžko to wuznaś ... Som jeje radikala namakał.

– Ga sy zgonił až to njejo žedna funkcija byla?

– To jo mě jedna policistka groniła. To jo był luž!

Geratoju njejo se wusćełanje spodobalo:

– Wuśaltuj to Anka! Jano problemy z młožinu, tśirogate jaja a mordarstwa! Nic drugego južo njedajo!

– To jo wopšawdu problem. Mojogo syna som na šulu do wusokodoma poslała. Som se nažejala, až bužo se derje zažaržaš. Ten pak jo jěđ tśirogate jaja ako druge, a něnto laży w chorowni. Kak wjele lđzow, kak wjele mojih lđzow... Južo dlůko njamožom měrnje spaś ...

– Wot tych kumštnych jajow woni tam worduju cele fijałkojte, k tomu jim z gubow smjerzi! Mój enkelsyn jo se taku fryjnu fijałkojtu marušu wupytał. Smy se wśykne južo na swajžbu wjaselili. Won jo pak tyžeń pozděj zgonił, až ta žěńska jo muski!

– Pśižo boža štrofa! Pśižo! Carty jich budu w heli smažyš!

– Mam pšawje Ana! Dej m se poraś. Južo zeger wosymich...

– Pśiž zas Gerat.

– To šī zlubijom. Na zasejwiženje Ana.

– Na zasejwiženje.

Gerat jo šel pomaćem, jo se jomu cowało, až jo pśi řednej luce. Wśuži su rosli njezabyńki, małučke modre kwětaški. Ně, nic njezabyńki! Cerwjeny mak, kenž jo se chwjejkaj. Tśawa, zelena fryšna tśawa. Srjež jo seježela wjelika kokoš. Wěťša ako wusokodom, wěťša ako bomy, kokoš k njeju. Jo znjašla jajo. Wjelike ako mjasec. Wjelicne kulowate jajo.

Oprava: Ve zprávě o diskusi s lužickosrbskými Sokoly má být správně uvedeno jméno starosty Achim Kowar.

Za veřejné upozornění děkujeme panu Mikławši Krawcovi.

Česko-lužický věstník

Vychází ročně v deseti číslech a jednom dvojčísle v nákladu 400 výtisků. • Cena jednotlivého čísla 20,- Kč. • Vydává Společnost přátel Lužice/Towaršnosć přećelow Serbow/Towarišnosć pśijašelow Serbow. • www.Luzice.cz • Vedoucí redaktor: Radek Cermák, Malkovského 596, Praha 18-Letiňany, CZ - 199 00, tel. +420 721 706 715, el. adresa Radek.Cermak@email.cz • Zástupce: Vladislav Knoll, tel. 723 922 550, el. adresa Vladislav.Knoll@centrum.cz • Redaktoři: Ondřej Doležal, Josef Šaur, Kinga Kijec -

• Sítový redaktor a pokladník: ing. Miloš Malec, Milos.Malec@seznam.cz • Předplatné na rok 2004: ČR 200,- Kč, zahraniční 350,- Kč (12 €), členské příspěvky 300,- Kč, pro sociálně slabé možnost požádat o snížení. • Jak si nás předplatit? • Spojte se s firmou A. L. L., která Vám složenku k úhradě předplatného zašle s nejbližším číslem časopisu.

• Píšte: A. L. L. Production s. r. o., Poděbradská 24, Praha 9-Vysočany, 190 00 • elektronickou poštou: predplatne@predplatne.cz, Luzice@luzice.cz • volejte: 234 092 851 • faxujte: 234 092 813 • Píšte z mobilního telefonu: SMS ve formátu: OBJ ČLV JMENO PRIJMENI ULICE CÍSLLO DOMU MESTO PSC • Odešlete zprávu psanou velkými písmeny bez diakritiky v maximální délce 160 znaků na telefonní číslo 900 11 06. Cena zprávy je 6 Kč. • www.predplatne.cz, www.Luzice.cz • Abonenci ze ZRN též přez referenta Domowiny za kulturne naležnosće a wukraj, Budyšin. • Pro ukončení předplatného je nutné se odhlásit. • Bankovní spojení na Společnost přátel Lužice: ČSOB (Poštovní spořitelna) 181 757 044/ 0300.

• Redakce se neztotožňuje vždy s názory autorů. Za věcnou a slohovou stránku příspěvků odpovídají příslušní autoři. • Používat zdroje ČLV je možné s podmínkou uvedení zdroje a internetové adresy www.Luzice.cz, je-li již dílo zatíženo autorskými právy, platí zásady prvotního zdroje. • Bytí časopisu je založeno na práci dobrovolníků. • Stížnosti na nezaslání časopisu vyřizuje firma A. L. L. • MK ČR E 6880 • ISSN 1212-0790

Děkujeme Magistrátu hlavního města Prahy za poskytnutí grantu ve výši 80 000,- na nový nábytek pro Hórníkovu knihovnu.